

THEORIE LEZEN PERRON 3

Inhoud

Tekstdoelen: overtuigen en instructie geven.....	1
Tekstdoelen: informeren, amuseren en activeren.....	2
Tekstsoort: de instructie	3
Tekstsoort: de ingezonden brief	4
Tekstverbanden.....	4
Tekstverband: de tegenstelling	5
Tekstverband: het voorbeeld	5
Leesstrategie: intensief lezen.....	5

Tekstdoelen: overtuigen en instructie geven

Op vorige perrons heb je de eerste drie tekstdoelen geleerd: **informeren, amuseren en activeren**. Op dit perron leer je de andere twee tekstdoelen.

Overtuigen

In een overtuigende tekst geeft de schrijver zijn mening. Dat kan over van alles gaan, bijvoorbeeld de verkiezingen of geluidsoverlast. Hij wil andere mensen van die mening **overtuigen**. In een overtuigende tekst staan ook argumenten om de mening van de schrijver te ondersteunen.

Een voorbeeld van een tekst die overtuigt, is de ingezonden brief. Hierover leer je later op dit perron.

Instructie geven

In een tekstsoort die instructie geven als doel heeft, geeft de schrijver uitleg over hoe je iets moet doen.

Bijvoorbeeld hoe je een kastje in elkaar zet of een pannetje tomatensoep kookt. Voorbeelden van tekstsoorten met dit tekstdoel zijn: een recept uit een kookboek, een handleiding of een gebruiksaanwijzing. Ook over deze tekstsoorten leer je meer op dit perron.

In het volgende overzicht staan alle tekstdoelen met voorbeeldteksten op een rijtje:

Tekstdoel	Uitleg	Voorbeeldtekst
informer	De schrijver wil de lezer informeren.	een nieuwsbericht een informatieve folder
amuseren	De schrijver wil de lezer vermaken.	een mop een strip
activeren	De schrijver wil dat de lezer iets doet.	een advertentie een reclamefolder
overtuigen	De schrijver wil de lezer van een mening overtuigen.	een ingezonden brief een politieke folder
instructie geven	De schrijver legt uit hoe de lezer iets moet doen.	een recept een gebruiksaanwijzing

Tekstdoelen: informeren, amuseren en activeren

Een schrijver maakt een tekst met een bedoeling: het tekstdoel.

Er zijn vijf tekstdoelen. Op dit perron leer je er drie. De andere twee komen op perron 3 aan de beurt.

Informeren

Als een tekst het tekstdoel informeren heeft, wil de schrijver de lezer informatie geven. Dat kan over van alles gaan: over bijvoorbeeld de verkiezingen, een natuurramp, de Franse Revolutie of over hoe je een wratje behandelt. In een informatieve tekst staan veel feiten. Een feit is een stukje informatie dat je kunt controleren. Zo weet je zeker dat het waar is.

Teksten die vooral informeren als tekstdoel hebben, zijn: het nieuwsbericht, schoolboeken en de informatiefolder. Op dit perron krijg je meer informatie over de tekstsoort schoolboeken.

Amuseren

Heeft een tekst het tekstdoel amuseren, dan wil de schrijver dat jij plezier beleeft aan het lezen. Een ander woord voor amuseren is vermaken.

Teksten die vooral amuseren zijn: leesboeken, verhalen in tijdschriften, strips en moppen.

Activeren

Heeft een tekst het tekstdoel activeren, dan wil de schrijver dat je iets doet. De schrijver wil je activeren om bijvoorbeeld die nieuwe shampoo te kopen of om geld te storten voor bedreigde dieren.

Activerende teksten zijn: reclamefolders en advertenties. Op dit perron krijg je meer informatie over deze tekstsoorten.

In het volgende overzicht staan alle tekstdoelen met voorbeeldteksten op een rijtje:

Tekstdoel	Uitleg	Voorbeeldtekst
informer	De schrijver wil de lezer informeren.	een nieuwsbericht een informatieve folder
amuseren	De schrijver wil de lezer vermaken.	een mop een strip
activeren	De schrijver wil dat de lezer iets doet.	een advertentie

		een reclamefolder
overtuigen	De schrijver wil de lezer van een mening overtuigen.	een ingezonden brief een politieke folder
instructie geven	De schrijver legt uit hoe de lezer iets moet doen.	een recept een gebruiksaanwijzing

Tekstsoort: de instructie

Als je een pannetje soep kookt of pannenkoeken bakt, gebruik je meestal een recept. Daarin staat precies hoe je het gerecht moet bereiden. Ook de gebruiksaanwijzing die bij het nieuwe kastje voor je kamer hoort, vertelt je stap voor stap hoe je het in elkaar moet zetten. Dit soort teksten heet **instructies**.

Het doel van een instructie is: **instructie geven**. Aan de hand van een recept bak je een taart, met behulp van de handleiding installeer je een dvd-speler of zet je een bed in elkaar.

Een instructie heeft de volgende kenmerken:

- Er staat vaak een overzicht in van de spullen die je nodig hebt;
- In verschillende stappen staat er wat je moet doen;
- De verschillende stappen zijn vaak genummerd of duidelijk aangegeven met tekenjjes, bijvoorbeeld - * ?;
- De zinnen beginnen met een werkwoord (in de gebiedende wijs), bijvoorbeeld: **was** de prei, **snijd** de champignons, **bak** de uien, enz;
- Bij de tekst staat vaak een plaatje dat de instructie verduidelijkt; bij een recept zie je bijvoorbeeld een afbeelding van het gerecht dat je gaat maken. Soms staan er ook plaatjes bij die duidelijk maken hoe je iets moet doen, bijvoorbeeld hoe je een wortel in dunne reepjes snijdt.

Eenvoudige tomatensoep

Benodigdheden

Ingrediënten

1 blikje tomatenpuree
25 gram boter
30 gram bloem
1 liter koud water
groentebouillontabletten
zout en peper
scheutje koffieroom
verse peterselie

Stappen

Bereidingswijze

- Smelt de boter in de pan.
- Voeg de bloem toe en roer met een garde totdat het een geheel is. Zet het vuur laag.
- Voeg steeds een scheut water toe en roer glad.
- Zet het vuur hoog als al het water is toegevoegd. Breng de soep al roerende aan de kook.
- Voeg de bouillontabletten toe. Laat de soep onder af en toe roeren 5 minuten zachtjes doorkoken. Voeg zo nodig zout en peper toe.
- Maak de soep af met een scheutje koffieroom en verse peterselie. Eet smakelijk.

Gebiedende wijs

Tekststoort: de ingezonden brief

Als een lezer van een krant het ergens mee eens of oneens is (bijvoorbeeld met het afschaffen van schoolzwemmen), dan kan hij/zij daarop reageren. Iedere krant geeft zijn lezers daar gelegenheid voor. In de meeste kranten is een aparte rubriek waar de brieven van lezers worden geplaatst. Ook in tijdschriften, zoals de **Donald Duck** of de **Hitkrant** kom je ingezonden brieven tegen.

In een ingezonden brief staat de mening van een lezer over een bepaald actueel onderwerp. Zo'n brief kan over van alles gaan: hondenpoep op straat, politieke onderwerpen, te zware schooltassen of kauwgom op straat. De schrijver van de brief heeft als tekstdoel: **overtuigen**. Het publiek moet overtuigd worden van de mening van de schrijver. Om dat te bereiken gebruikt de schrijver **argumenten** om zijn mening te ondersteunen.

De kenmerken van een ingezonden brief zijn:

- een duidelijke mening van de schrijver over een bepaald onderwerp;
- argumenten (redenen) die de mening ondersteunen;
- (soms) voorbeelden die de mening ondersteunen.

In een ingezonden brief is de mening van de schrijver de hoofdgedachte van de tekst.

ingezonden

Sneue crèche

Jarenlang sturen wij de nieuws-krant van Vlieland wekelijks toe aan de Zeehondencrèche in Pieterburen, ter attentie van Lenie 't Hart. Vlieland speelt een actieve rol bij de opvang van zeehonden. Vlieland Willem Stel heeft al honderden zeehondjes 'geborgen'.

Toen Lenie 't Hart jaren geleden vroeg om een abonnement op de Vliezier hebben wij haar dat natuurlijk gratis aangeboden. Jarenlang is de wekelijkse postverzending zonder proble-

men verlopen, tot afgelopen week. De in plastic gesealde Vliezier kwam terug met een etiket erop geplakt waarop met pen stond geschreven: 'Retour afzender, post niet gewenst'.

Misschien zijn de huidige medewerkers van de crèche nog wel sneuer dan de zeehondjes die ze opvangen, dat ze zelfs Lenies post niet willen aannemen of doorsturen.

Berend en Agnes Hazenberg,
Vliezier. Vlieland

Bron: Leeuwarder Courant, 1 april 2014

Tekstverbanden

Een tekst moet goed in elkaar zitten en duidelijk zijn. Dat is logisch, want als dat niet zo is, dan snap je de tekst niet. Hulpmiddelen voor een duidelijke tekst zijn **tekstverbanden** en **signaalwoorden**. Een tekstverband geeft aan hoe zinnen of alinea's in een tekst bij elkaar horen.

In een tekst kunnen verschillende tekstverbanden staan, maar hoe herken je die allemaal? Ieder tekstverband heeft bijbehorende signaalwoorden. Je kunt een signaalwoord vergelijken met een sirene van een ziekenauto. Als je die hoort, dan weet je: 'Er komt iets aan!' Je let dan extra op. Dat doe je ook bij een signaalwoord. Zie je een

signaalwoord in een tekst, dan let je op het tekstverband dat in de tekst staat. Op dit perron leer je twee tekstverbanden: de tegenstelling en het voorbeeld.

Het is belangrijk dat je de tekstverbanden en de bijpassende signaalwoorden uit je hoofd leert.

Hier lees je meer over de tekstverbanden **tegenstelling** en **voorbeeld**.

Tekstverband: de tegenstelling

Een tegenstelling bestaat altijd uit twee delen. Bijvoorbeeld: wit - zwart, lang - kort, dik - dun. De beide delen staan tegenover elkaar en het signaalwoord staat er vaak tussenin. De signaalwoorden waaraan je het tekstverband 'tegenstelling' herkent, zijn: **maar, toch, echter**.

Een paar voorbeeldzinnen:

- Charlotte vindt rood geen mooie kleur, **maar** blauw wel.
Hier staat de kleur blauw tegenover rood.
- Mike lust geen spruitjes, **toch** eet hij ze op.
Hier staat geen spruitjes lusten tegenover spruitjes opeten.
- Daphne en Jamila gingen op tijd naar huis, ze kwamen **echter** veel te laat thuis.
In deze zin staat op tijd naar huis gaan tegenover te laat thuiskomen.

Tekstverband: het voorbeeld

Bij dit tekstverband maakt de schrijver iets duidelijker door een voorbeeld te noemen. In dit schoolboek zie je ook bij ieder blokje theorie voorbeelden staan om de leerstof te verduidelijken. Kijk maar naar de voorbeelden bij het tekstverband 'tegenstelling'.

De bijbehorende signaalwoorden zijn: **zo, zoals** en **bijvoorbeeld**. Een paar voorbeelden:

- Remon haalt altijd goede cijfers. Hij haalde **bijvoorbeeld** bij geschiedenis een 8,5.
- Carlo is een echte spits. **Zo** scoorde hij vorig jaar 25 keer!
- Veel leerlingen in de klas, **zoals** Melissa en Thirza, zijn op vakantie geweest naar Frankrijk.

Leesstrategie: intensief lezen

- De eerste drie manieren om een tekst te lezen zijn: **verkennend lezen, globaal lezen** en **zoekend lezen**. Daar komt nu de vierde leesstrategie bij: **intensief lezen**. Bij deze leesmanier lees je de tekst heel precies en geconcentreerd door. Kom je in de tekst woorden tegen die je niet begrijpt, dan moet je die opzoeken.
Je gebruikt de leesstrategie intensief lezen als je de tekst helemaal goed moet begrijpen of als je iets heel goed moet weten. Teksten die je intensief leest, zijn bijvoorbeeld: een handleiding, een recept, de theorieteksten in je lesboek, een opdracht in je lesboek of een uitnodiging.